

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД LEADER: ЯК ДОСВІД ЛАТВІЇ НАДИХАЄ УКРАЇНУ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Уявіть: невелика група ентузіастів з України вирушає до Латвії, щоб побачити, як звичайні сільські громади перетворюються на процвітаючі осередки завдяки простій, але потужній ідеї — партнерству між владою, бізнесом і людьми. Саме так пройшов навчальний візит з 13 по 17 жовтня 2025 року, організований Латвійським центром сільських консультацій та освіти (ЛЦСКО) спільно з Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України (НАСДСУ). Ця поїздка стала справжнім відкриттям для української делегації, яка вивчала європейський підхід LEADER — інструмент, що вже перетворює сільські території Європи, а в Україні лише набирає обертів.

Хто брав участь і чому поїздка важлива?

До складу делегації увійшли представники Стрийської та Сергіївської територіальних громад, Фонду "РІДНЯ", Міністерства аграрної політики та продовольства України, Всеукраїнської асоціації об'єднаних територіальних громад (ВАОТГ) та НАСДСУ.

Метою візиту було не просто ознайомлення з теорією, а практичне занурення в досвід Латвії — країни, яка успішно впроваджує LEADER з 2004 року, залучивши понад 35 місцевих груп активностей (МГА) і реалізувавши тисячі проєктів на мільйони євро з фондів ЄС.

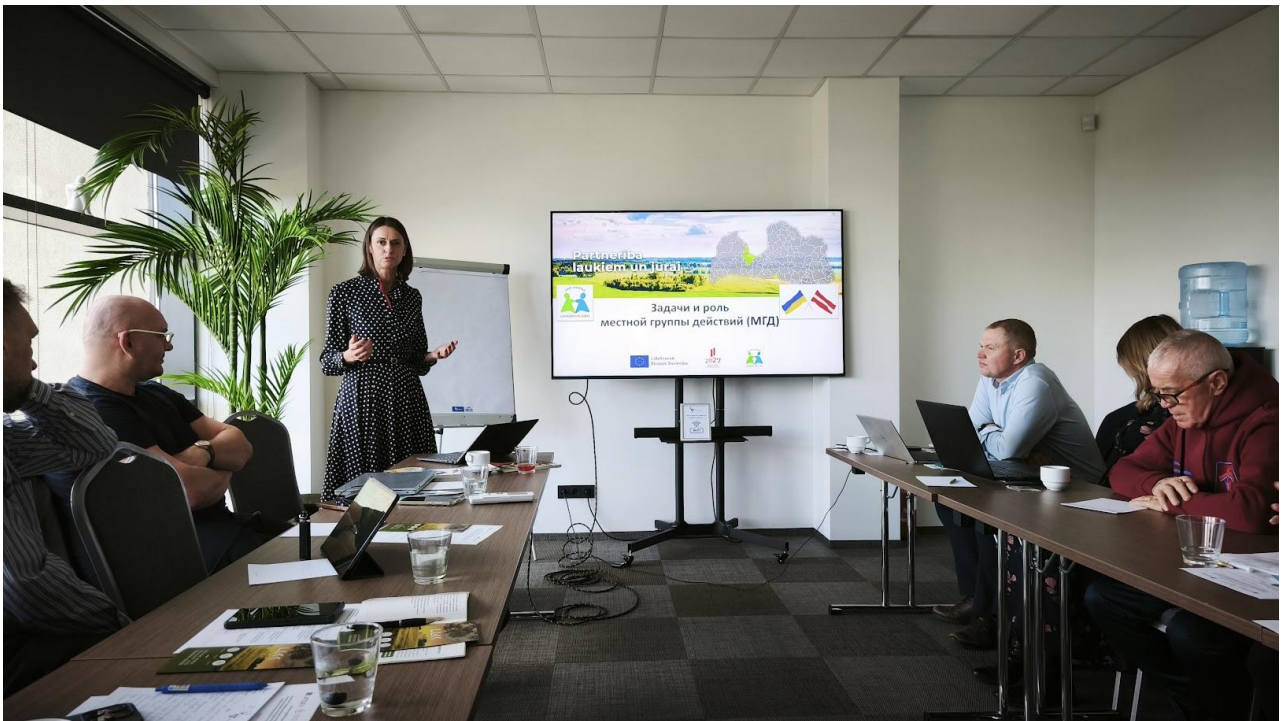
Україна, як кандидат на вступ до ЄС, стоїть на порозі подібних можливостей. LEADER — це не бюрократична програма, а філософія "знизу вгору": громади самі визначають потреби, розробляють стратегії та реалізують проєкти. Поїздка стала кроком до адаптації цього підходу в українських реаліях, особливо в умовах війни та відновлення.

Програма візиту: від теорії до реальних прикладів

Візит розпочався в Юрмалі, де делегація зустрілася з ключовими експертами Латвії. Андіс Курсітіс, директор департаменту освіти Латвійського центру сільських консультацій та освіти (ЛЦСКО), представив роль центру в підтримці сільських громад. Аріс Адлерс з Європейської асоціації інновацій у місцевому розвитку поділився досвідом Латвії та Молдови — країни-кандидата ЄС, подібної до України. Молдова вже створила 32 МГА і реалізувала понад 700 мікропроєктів, створивши сотні робочих місць.

Дискусії з лідерами латвійських LAG, такими як Ілзе Турка ("Партнерство для села і моря"),

Ієва Бірбеле ("Зробимо це самі!")

та Ліга Шванберга ("Ліелупське сільське товариство")),

розкрили секрети успіху: від розробки стратегій до співпраці з муніципалітетами. Учасники делегації зазначають: "Це дало інсайти, як адаптувати LEADER до українських умов, де виклики включають війну, бюрократію та низьку поінформованість".

Наступні дні були присвячені практиці. Делегація відвідала низку проєктів, що ілюструють силу партнерства:

- **Вітряний сад у Смарді (LAG "Партнерство для села і моря"):** громадський парк, створений спільними зусиллями жителів, NGOs та бізнесу — ідеальний приклад інфраструктури для дозвілля.

- **Винний завод "Мазбуркас":** сімейний бізнес, що виріс завдяки грантам LEADER, демонструє, як підтримка малого підприємництва стимулює економіку.

- **Майстерня з виробництва порцеляни:** творчий простір, що поєднує ремесла з туризмом.

- **Пивоварня та пекарня "Kukul & Bread":** інноваційний проєкт, що об'єднує традиції з сучасним бізнесом.

- **Творча майстерня "Kalndaķi":** плетіння з лози як спосіб збереження культурної спадщини.

- **Екскурсійний електробус "Румбабус"** (LAG "Зробимо це самі!"): екологічний транспорт для туризму в Кулдзі.

- **Розумна бібліотека та цифровий хаб** (LAG "Зробимо це самі!"): сучасні простори для освіти та інновацій.

- **Садба "Абгунсте"** (LAG "Ліелупське сільське товариство"): екскурсії та обмін досвідом у "розумному селі".

- **ТОВ "Mītavas čiekurs":** виробництво продуктів з шишок — креативний бізнес, що використовує локальні ресурси. (фото 15)

Кожен візит супроводжувався дискусіями: як мобілізувати жителів, подолати бюрократію та забезпечити сталість проєктів.

Уроки для України: від викликів до дій

Учасники поїздки повернулися натхненними: "LEADER — це не недосяжна мрія, а реальний інструмент для українських громад".

Головні висновки — необхідність партнерства ("всі в одному човні") та підготовки до вступу в ЄС. Серед викликів: війна, низька поінформованість, відсутність фінансування та правової бази. Рішення — інформаційні кампанії, тренінги, обмін досвідом з Європою та розробка нормативних актів.

Після поїздки учасники планують: поширювати знання в громадах, створювати МГА, шукати фінансування та адвокатувати зміни на національному рівні. Наприклад, НАСДСУ готує вебінари та рекомендації для уряду.

Подяки та перспективи

Велика подяка уряду Латвії, зокрема Міністерству закордонних справ Латвійської Республіки, за підтримку.

Окрема вдячність ЛЦСКО за понад 20-річне партнерство — ви робите нас ближчими до ЄС.

Дякуємо українським колегам за ентузіазм!

Ця поїздка — не кінець, а початок. LEADER може перетворити українські села на місця, де люди хочуть жити і творити. Приєднуйтеся до нас у НАСДСУ — разом будуємо майбутнє!

Олена Протченко,

координатор проектів Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України

www.dorada.org.ua

doradaukraine@gmail.com